

Arvsfondsavdelningen
Johan Beije
08-700 06 80
johan.beije@arvsfonden.se

Kulturdepartementet
Ku 2021/01812
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande gällande delbetänkandet Rätt mottagare Demokrativillkor och integritet (SOU 2021:66)

Kammarkollegiet har följande synpunkter på förslagen i det remitterade betänkandet.

Sammanfattning

Kammarkollegiet ser positivt på de förslag som förs fram i betänkandet. Det framstår som nödvändigt att närmare reglera såväl den personuppgiftsbehandling och ansvaret för den behandlingen som sker i vissa ärenden om stöd till civilsamhället som vissa frågor om sekretess i sådana ärenden.

Kammarkollegiet anser att vissa delar i förslaget till lag om personuppgiftsbehandling saknar den tydlighet som krävs. Detta gäller särskilt vilken myndighet som ska vara personuppgiftsansvarig då Arvsfondsdelegationen och Kammarkollegiet har olika uppdrag och mandat vid hantering av medel ur Allmänna arvsfonden, se lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden och förordning (2021:403) om Allmänna arvsfonden.

Enligt Kammarkollegiet vore det bättre att genomgående använda uttrycket ”handläggning av ärenden om stöd” för att tydliggöra att lagstiftaren avser samtliga de processer som kan komma att omfattas. I den fortsatta lagstiftningsprocessen bör personuppgiftsansvaret klargöras för den personuppgiftsbehandling som sker vid återkravs- och återbetalningsärenden av medel ur Allmänna arvsfonden då Arvsfondsdelegationen överlämnat dessa frågor enligt lagen om Allmänna arvsfonden till kollegiet.

Avseende förslaget till sekretessreglering ser Kammarkollegiet behov av att det även införs en särskild sekretessreglering till skydd för uppgifter om enskildas ekonomiska förhållanden i ärenden om stöd. Vidare anser kollegiet att det bör övervägas om ett rakt skaderekvisit är tillräckligt. Det bland annat mot bakgrund av myndigheternas behov av insyn i verksamheter som ansöker om stöd eller har beviljats stöd och skyddet för uppgiftslämnare.

Kollegiet vill här särskilt framhålla behov av förstärkt skydd för uppgifter inom ramen för handläggning av bidrag enligt förordning (2018:1533) om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället.

Förslag till lag om personuppgiftsbehandling i vissa ärenden om stöd till civilsamhället

Två begrepp

I lagförslaget förekommer två uttryckssätt med vilka utredaren verkar mena samma sak. I 1 § talar man om den som har att ”*fördela* statligt reglerat stöd”. ”Fördela stöd” återkommer sedan i 5 och 8 §§. I 2 § anges istället ”i verksamhet med handläggning av ärenden om statligt reglerat stöd”. Hänvisningen till handläggningen av ett ärende om stöd återfinns också i 6 §.

Utredaren är tydlig med att man med uttrycket ”*fördela* stöd” avser hela förfarandet från ansökan till beslut om återkrav (se till exempel s. 138 i betänkandet), dock är det osäkert om avsikten är att även processen att driva in medel efter beslut om återkrav ska omfattas. Så som förslaget ser ut så går det dock inte direkt att utläsa av lagtexten vad som menas med ”fördela”.

Eftersom förslaget innehåller två olika begrepp blir lagen svårläst. Man måste veta vad som menas med ”fördela statligt reglerat stöd” i 5 § för att kunna tillämpa den. Däremot torde man förstå 6 § utan att man med nödvändighet måste gå till förarbetena för att kunna tillämpa bestämmelsen korrekt.

En bättre ordning bör vara att genomgående använda uttrycket ”handläggning av ärenden om stöd” och för att vara än mer tydlig, gärna direkt i lagtexten, förklara att med detta uttryck avses hela processen från det att en ansökan lämnas in till dess indrivning av återkrävt stöd har skett.

Två myndigheter

Av författningskommentaren (s. 207 f.) framgår att Kammarkollegiets hantering av frågan om återbetalningsskyldighet och återkrav samt kollegiets indrivning av belopp som ska betalas tillbaka omfattas av lagen (jmf s. 209 andra stycket). Detta är dock inte tydligt av den föreslagna lagtexten.

Syftet med lagen är enligt 1 § att ge bland annat myndigheter som har till uppgift att fördela statligt reglerat stöd till civilsamhället möjlighet att inom sådan verksamhet behandla personuppgifter. Enligt ordalydelsen tycks Kammarkollegiets handläggning vid till exempel återkrav falla utanför lagens syfte. Kollegiet har inte till uppgift att fördela stöd, men myndigheten bereder, genom kansliet för Arvsfondsdelegationen, ärenden åt Arvsfondsdelegationen (se 2 kap. 6 och 7 §§ förordning om Allmänna arvsfonden). Arvsfondsdelegationen är den myndighet som fördelar stöd ur fonden enligt 2 kap. 1 § lagen om Allmänna arvsfonden. Kammarkollegiet beslutar dock självständigt i frågan om återkrav enligt 2 kap. 14 § lagen om Allmänna arvsfonden.

Allmänna arvsfonden är en självständig och självägande förmögenhetsmassa. Den erkänns som egen juridisk person och självständigt rättssubjekt i de praktiska sammanhang där den förekommer. De uppgifter som hör ihop med verksamheten med fonden handhas på riksdagens uppdrag av regeringen och olika förvaltningsmyndigheter. I de fall medel återgår efter återkrav tillfaller medlen Allmänna arvsfonden. Medlen kan förvisso vid senare tillfälle åter göras utdelningsbara genom stöd ur Allmänna arvsfonden, dock förvaltas fonden av Kammarkollegiet till dess.

Av 2 kap. 14 § lagen om Allmänna arvsfonden följer att om Arvsfondsdelegationen anser att mottagaren bör betala tillbaka stöd ur Allmänna arvsfonden, ska ärendet överlämnas till Kammarkollegiet som beslutar i frågan. Kammarkollegiet får, om det finns särskilda skäl, besluta att mottagaren helt eller delvis ska befrias från återbetalningsskyldighet.

Arvsfondsdelegationen har efter att frågan om återkrav överlämnats till kollegiet inte rådighet i handläggning och eventuella processer avseende återkrav och återbetalningsskyldighet. Ett överlämnande behöver dock inte medföra att det projekt som beviljats stöd avslutas. Detta oavsett om organisationen som bedriver projektet bedöms som skyldig att betala tillbaka medel. För stöd ur respektive återkrav av stöd ur Allmänna arvsfonden är det således två myndigheter som har olika ansvar och mandat.

I de processer som kan förekomma vid fråga om återkrav och återbetalningsskyldighet ur fonden kan det utöver de personuppgifter som finns i ärendet när det överlämnas från Arvsfondsdelegationen till Kammarkollegiet tillkomma ytterligare personuppgifter vid handläggning av såväl återkrav som indrivning. Som författningsförslaget är utformat i jämförelse med författningskommentarerna blir det inte tydligt vilken myndighet som är personuppgiftsansvarig. Detta bör enligt Kammarkollegiet klargöras i en kommande proposition.

En möjlig utformning av 5 § skulle kunna vara *En myndighet eller annat organ som har till uppgift att handlägga statligt reglerat stöd till civilsamhället är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten eller organet utför inom en sådan verksamhet.*

Då handläggning och processerna kring återkrav och indrivning är klart separerade från den del som avser stöd och handläggning kring projekten bör personuppgiftsansvaret kunna klarläggas för de olika delarna vid myndigheterna med stöd i den föreslagna skrivningen.

Förslag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Kammarkollegiet anser till skillnad mot utredningen att en särskild sekretessreglering till skydd för uppgifter om enskildas ekonomiska förhållanden i ärenden om stöd bör införas (s. 161). Som utredningen redogör för (s. 159) kan ett förtydligade demokrativillkor medföra ett utökat behov av att hantera uppgifter om enskildas ekonomiska förhållanden i ärenden om stöd till det civila samhället.

Det är av största vikt att stödmedel såväl går till avsedda verksamheter som att pengarna används på rätt sätt. Det är därför nödvändigt att såväl vid en ansökan som under handläggning kunna ta in och behandla sådana uppgifter som kan behövas för att ta ställning till stödsökande organisation, eventuella samarbetsorganisationer och dess företrädare och övriga uppgifter som behövs för att bedöma ansökan. I den processen är det nödvändigt att såväl stödsökande organisationer, enskilda personer som andra uppgiftslämnare kan få trygghet i att lämnade uppgifter inte med automatik blir offentliga. Att redan under ett ansökningsförfarande kunna ta ställning till en stödsökande medför ökad effektivitet, rättssäkerhet och bibehållet förtroende för den stödgivning som sker. Vid återkravs- och återbetalningsprocesser tillkommer ytterligare moment som kan medföra behov att ta in ytterligare uppgifter om såväl personliga som ekonomiska förhållanden.

Mot bakgrund av att såväl uppgifter om enskildas personliga som ekonomiska förhållanden i ärenden om stöd kan utgöras av känsliga uppgifter bör sekretesskyddet vara högt. Skyddet för dem som lämnar uppgifterna bör särskilt beaktas då de många gånger kan vara del av den verksamhet som söker stöd eller granskas. För ett högre skydd talar även den möjlighet till informationssökning och kartläggning som numera är möjligt genom olika sökfunktioner och källor. Vidare bör ändamålet med stödet beaktas samt i de fall det mer regelmässigt inkommer och behandlas särskilt känsliga uppgifter. Exempelvis för vissa uppgifter vid handläggning av statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället, till kvinno- och tjejjourer (och skyddsåtgärder i samband därmed) eller organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.

I beaktande av eventuellt kommande reglering av demokrativillkor och bland annat åtgärder mot fusk med stödmedel, penningtvätt och s.k. visselblåsarfunktioner är det angeläget med stärkt skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden hos de myndigheter som handlägger, beviljar samt hanterar återkrav och återbetalning av sådant stöd till civilsamhället.

Kammarkollegiet vill här även hänvisa till kollegiets hemställan till Kulturdepartementet – Specificering av hemställan om sekretess i ärenden om säkerhetshöjande åtgärder, den 8 januari 2020, dnr. 1.1-1961-19.

Detta remissvar har beslutats av avdelningschefen Pontus Ekstedt. Föredragande har varit juristen Johan Beije.

Kopia till:

kent.eriksson@regeringskansliet.se